

rerant. ^a Miles in loco prælii Tyberium imperatorem salutavit, struxitque aggerem & in modum trophæorum arma, subscriptis victarum gentium nominibus, imposuit. Haud perinde Germanos vulnera, luctus, excidia, ^b quam ea species dolore & ira adfecit. Qui modò abire sedibus, trans Albim concedere parabant, pugnam volunt, arma rapiunt plebes, primores, iuventus, senes, agmen Romanum repente incurfant, turbant, postremò deligunt locum flumine & sylvis clausum, arcta intus planitie, & humida; sylvas quoque profunda palus ambibat, nisi quòd latus vnum Angriuarii lato aggere extulerant, quo à Cheruscis dirimerentur. hic pedes adstitit; equitem propinquis lucis texere, vt ingressis syluam legionibus à tergo foret. ^c Nihil ex iis Cæsari incognitum: consilia, locos, prompta, occulta nouerat, astusque hostium in perniciem ipsis vertebat. Scio Tuberoni legato tradit equitem ^d campumque. Peditum aciem ita instruxit, vt pars æquò in syluam aditu incederet, pars obiectum aggerem enteretur. ^e quod arduum sibi, cætera legatis permisit. quibus plana euenerant, facile inrupere: quis impugnandus agger, vt si murum succederent, grauibus superne ictibus conflictabantur. Sensit dux imparem cominus pugnam, ^f remotisque paulùm legionibus, funditores libratoresque excutere tela, & proturbare hostem iubet. Missæ è tormentis hastæ. quantoque conspicui magis propugnatores, tantò pluribus vulneribus deiectioni. Primus Cæsar cum prætorijs cohortibus capto uallo dedit impetum in syluas. còlato illic gradu certatum. Hostem à tergo palus, Romanos flumen aut montes claudebât. ^g vtrisque ^h necessitas in loco, spes in virtute, salus ex victoria. Nec minor Germanis animus, sed genere pugnae & armorum superabantur, cù

¹ Sicliij. Ann. sibi que quod vltimum in ea præfutura cognomento Volandum sumit: mirora Cornelio Elacco legato, & Isteo Capioni castrorū præfecto mandat.

OBSERVATIONES.

a Ad æternam memoriam insignis alicuius victoriae, quo in loco parta est, ibi ab exercitu princeps salutari, sruui agger, armaque in modum trophæorum imponi debent, subscriptis nominibus gentium ab eo victarum, cuius auspiciis bellum geritur.

b Non tam vulneribus, luctu, excidijs, cladeque irritantur homines, quam ignominia accenduntur ob spolia sibi erepta, hostibus gloriae, sibi perpetua ignominiae monumenta.

c Si imperator quam debet diligentiam adhibet in cognoscendis hostium consilijs, locis, promptis, occultis, haud dubium est, quin illorum astus in perniciem ipsis vertat.

d Nihil in re bellica magis vitium est, quam equitatum campo, & locis apertis locari debere.

e Hoc est argumentum maximi, ac præstantissimi ducis, quod arduum est, id sibi sumere, cætera in, quibus mandata sunt munia exercitus, permittere.

f Ridiculè quidam sentiunt, nunquam inde referendum esse quòd semel intuleris pedem, ac proinde impetu magis, belluarum more, quam ratione, & consilio cum hoste pugnandum. quam sanè sententiam Veritati apertè repugnare, hoc Germanici prudentissimi ducis exemplo doceri quisque potest.

g Cùm necessitas est in loco, hoc est, cùm æquis locis ita pugnatur, vt hostium illinc excedere neutri liceat, spes omnis est in virtute, salus ex victoria.

h Necessitas spem, spes virtutem, virtus victoriam, victoria salutem parit.